

KGORO YA THUTO YA GAUTENG

TLHAHLOBO TŠA MAREMATLOU

OCTOBER / NOVEMBER 2005
OKTOBER / NOVEMBER 2005

SEPEDI LELEME LA GAE
MAEMO A A PHAGAMEGO
(Lephephe La Bobedi)

NAKO: diiri tše 3

MEPUTSO: 100

DITAELO:

- Lephephe le le arotšwe ka dikarolo tše THARO; e lego A, B, le C.
 - Potšišo 1 e arabja ke balekwa ka moka.
 - Mo potšišong ya 2, go ditsopolwa tše NNE tšeo o di filwego, kgetha tše PEDI fela.
 - Ge o arabile ditsopolwa go karolo B, o tla araba ye telele go karolo C k.g.r. o swanetše go ba le karabo ya ditsopolwa le ye telele.
-

KAROLO YA A

THETO

POTŠIŠO 1

Potšišo ye e arabja ke balekwa ka moka.

Badišiša sereto se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di se latelago:

“NKOSI SIKELEL’IAFRIKA ...”

“Alfa” le “Omega”, Wene sebo sa botšhabelo sa bana ba batho, Seabi sa mahlogonolo a bophelo; Bona megokgo ya bana ba thari Ramašoko, Ge ba opela ka tlhonamo le nyamo ya pelo, Mahlo a bona e ke malakabe a mohweleretshipi, A kgauma kgabo ya mollo ba kgebiša pelo, Ba opela ba kgopela ka boikgonaro, Ba llela madi ao a faletšego bana ba mosadi yo moso, Ba imetšwe ke maswabi ba kgethega megokgo, Ba re: “Nkosi sikelel’IAfrika...”	5 10
--	---

Ba gopola ba tseba matšo le maboo, .	
Megopolo e phegetše ka phegelelo ya pelo,	
Ba itela mašwana le maima le mathata,	
Ba elelwa matete a mohlamonene mahlababaeka,	15
Ba letetše mahlatse bjalo ka phoka, legodimo,	
Bjalo ka mahlomola mailagohlogamobung,	
Ba letetše ditlalemeso ka kholofelompsha,	
Ba ngadile mathabo le megobo le mekgolokwane,	
Batho ba ba tshwenyegile lerumo le pelong tšabo,	20
Eto labo ke eto le thata gare ga meboti le meedi,	
Ba opela ba re: "Nkosi sikelel'Afrika..."	

Puleng N.S. Malopo A Boreti; 1973 Letl 62-63

- 1.1 Efa mohuta wa sereto se o be o hlaloše gore ke ka lebaka la eng o re ke sa mohuta woo. (2)
- 1.2 Mantšu a **alfa le omega** a šupa eng go ya ka sereto se? (1)
- 1.3 Na hlogo ya sereto se e tsebega ka eng? (1)
- 1.4 Megokgo ye e ukangwago mo seretong se e ka ba e hlolwa ke eng? (1)
- 1.5 Batho ba ba ukangwago mo ke bomang? (1)
- 1.6 Ge o bona dikgopelo tša bona di ile tša sekegelwa tsebe? Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 1.7 Efa mohlala wa sekapolelo seo se tšweletšwago mothalothetong wa 6 o be o laetše gore se šomišitšwe bjang. (1)
- 1.8 Ntšha mothalotheto wo o tšweletšago paronime o be o thalele mantšu ao. (1)
- 1.9 Efa mohlala o TEE wa poeletšo ya mothalotheto. (1)

[10]

POTŠIŠO 2

Senakangwedi 5 – D.M. Mampuru

Kgetha ditsopolwa tše PEDI fela.

2.1 Badišiša setsopolwa se ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di latelago:

O tlaeletšeng ka tlhago, Ntho faseng e sabalaka godimo ga 'ago, O sa ba nyamiše wa tšheroga,	3
Le ge dikgolatsela di keme go go sekamolla, Itlhogiše meletšana le dikgese, Re bone a dinamelwa makoko,	6
Gore kgoblo ke thoko efe di tlo go gololela.	
O tietšeng mokagona? Khutšo o hwetša neng?	9
Tša Modimo le tša boradisaense ditlholo, Di gatile godimo ga gago, Ba otopedi le dipula,	12
Bolengwanapedi le baloi, Ka dinanathane ba go tlapintše.	

- 2.1.1 Efa maikutlo a sereti go ya ka ditematheto tše. (1)
- 2.1.2 Mantšu a **sabalaka** le **tlapintše** a šupa eng? (2)
- 2.1.3 Ntšha mothalotheo wo o tšweletšago poeletšo ya tumammogo o be o e thalele. (1)
- 2.1.4 Efa seswantšhokgopolo seo se tšwelelago temathetong ya mathomo. (1)
- 2.1.5 Efa mohlala wa sekapolelo seo se tšwelelago mothalotheo wa bobedi. (1)
- 2.1.6 Efa meholo ye MEBEDI ya seretwa. (2)
- 2.1.7 Sereti se kgopela seretwa gore se dire eng? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 2.1.8 Na o kwana le sereti ge se efa seretwa dikeletšo tše o di filego ka go 2.1.7? Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 2.1.9 Efa moko wa sereto se ka boripana ka methaladi ye MENE. (4)

[15]

2.2 Bala setsopolwa se ka šedi o kgone go fetola dipotšišo tše di latelago:

Ge e le bokgope, le maledung bo a dula. Le tšešo ga ke sa di nyaka, di tla mpakela senyama. Ke tla kokotela, ka ba ka kokotletša; Lehono ge a sepetše, go lokile!	3
Ke Mmopi a kwelego sello sa ka. O mpone ge ke duše magala, a ntšhokela; O mpone ge ke tšholla ya madi mahlolong, a se rate; Lehono ge a sepetše, go lokile!	6

- 2.2.1 Ke sello sa eng seo se ukangwago mo mothalothetong wa 5? (1)
- 2.2.2 Na o bona legato leo le tšerwego ke sereti e le la maleba? Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 2.2.3 Sereti se šupa eng ge se re **bokgope le maledung bo a dula**? (1)
- 2.2.4 Na wena o a dumela ge sereti se re **tšabo** di tla mmakela senyama? Thekga karabo ya gago. (1)
- 2.2.5 Ge o lebeletše motho yo go thwego ge a sepetše go lokile, o tla boa? Efa lebaka la karabo ya gago. (2)
- 2.2.6 Bothata bjo bo tšwelelago seretong se, o bona bo ka rarollwa bjang? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 2.2.7 Ke magato afe ao a bego a ka tšewa ke sereti go efoga bothata bjo a bego a lebane nabjo? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 2.2.8 Ntšha mothalotheto wo o laetšago gore sereti se be se otile, o be o hlaloše gore o be a otišwa ke eng. (2)
- 2.2.9 Efa mehlala ye MEBEDI ya poeletšo. (2)
- 2.2.10 Efa morumokwano wo o tšwelelago mo ditemathetong tše o be o fe le mohlala wa wona. (2)

[15]

2.3 Bala setsopolwa se se latelago, o tle o tsebe go araba dipotšišo tše di latelago.

Se mo segeng ke motho, O belegwe ke batho, A hloka mahlatse bja ka nna le wene, A diila maru a lerato le tlhokomelo, Goba ba mmelegi ba hlalane, Ba se sa tšeelana mello, Ba mmolaiša phefo ya kgakanego, A itira setseketseke, Goba a fetwa ke riba la bophelo. O fetogile mohlaki, A nyentšha bontši, A nkgela meloko bokapodile, Phetšong a ingala, A ba mohlakaboyo mošiabatho.	3 6 9 12
--	---

- 2.3.1 Ka methaladi ye e ka bago ye MEBEDI, efa tlhalošo ya lelalaphaephe. (2)
- 2.3.2 Ge o bona ke ka lebaka le eng ge batho ba be ba šišingwa motho yo? Efa dintlha tše PEDI o šomiša boikgopolelo bja gago. (2)
- 2.3.3 Mantšu a **diila** le **phelo** a šupa eng go ya ka sereto se? (2)
- 2.3.4 Na wena ge o be o le lelalaphaephe o be o tla dirang gore o tšwe mathateng? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 2.3.5 Mo batswading ba lelalaphaephe ke ofe yo a swanelwago ke go mo fa maru a lerato le tlhokomelo? Thekga karabo ya gago. (2)
- 2.3.6 Efa mohlala wa sekapolelo wo o tšwelelago mothalotheong wa 9. (1)
- 2.3.7 Efa mohlala wa poeletšo ya tumammogo o be o e thalele. (1)
- 2.3.8 Go ya ka sereto se lelalaphaephe ke ngwana goba motho yo mogolo? Šitlela karabo ya gago ka go tsopola mothalotheo wo o tišetšago karabo ya gago. (2)
- 2.3.9 Na molaetša wa sereto se ke ofe? (1)
- 2.3.10 Efa mohuta wa sereto se. (1)

[15]

- 2.4 Bala setsopolwa se se latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di latelago.

Sa gago selb se amogetšwe, Sa ka le sona wa amogela, Tša ka ditiro ke lekile; Ke rata go tiišetša la rena, Lona la nnete lerato.	3
Mathata re lekile, Kgotlelelo ya hlokega, Maimeng ra leka; Le ge go padile, Ya gago kholofelo e kae?	6
	9

- 2.4.1 Sello seo se ukangwago mothalotheong wa 1 se ka be se hlotšwe ke eng? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 2.4.2 Ge o bona maikutlo a sereti ke afe mabapi le motho yo a bolelago ka yena mo seretong se? Hlaloša. (1)
- 2.4.3 Efa seema seo se ka emelwago ke mothalotheo wa 1 o be o laetše le tšhomišo ya sona. (2)
- 2.4.4 Sereto se se hlohleletša eng ge o bona? (1)
- 2.4.5 Ka dintlha tše NNE efa semelo sa motho yo a retwago fa. (4)
- 2.4.6 Na o be o ka thuša batho ba go rarolla mathata a bona bjang? Efa boikgopolelo bja gago. (1)
- 2.4.7 Ge o be o le sereti o be o tla dira eng gore motho yo a dire tše o di nyakago? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 2.4.8 Efa mohuta wa sereto se, o be o fe lebaka la gore ke eng o re ke sa mohuta woo. (2)
- 2.4.9 Ka methaladi ye MERARO efa moko wa sereto se. (2)

[15]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 10 + 15 + 15 = [40]

KAROLO YA B

TERAMA

POTŠIŠO 3

Kgetha potšišo e TEE mo karolong ye.

A mo swina ngwanana' thakana – M.S Serudu

3.1 Badišiša ditsopolwa tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago:

Setsopolwa A

Segola:	(O leka go mo homotša): Se ipolaiše pelo, Mma, tšohle di tla loka. Ge e le gore o holofetše go re amoga tša borena, a ka se kgone,
Mologadi:	(O a tšhoga): Le se ke la mo dira selo hle, banake! Le se itšeele madimabe a gagwe laikgaphetša ka ona. Modimo o tla mo otlā. Letšwa la tšhiwana le bewa ke Modimo.
Modupi:	(Ka pefelo): Re ka se mo lese, Mma. Ge tate a ka se theeletše se re tlogo boledišana le yena ka sona, re ka se mo tlogele. Ai, e be e le selo mang na! Le mmagwe o šetše a ipona e le mmalebenkele a eja a šadiša. Le ge o gahlana naye a ka se go dumedše. Badiitšana bao, ba nyaka go ikweša bohumi ka rena. Ke re re tlo mo swina yola!
Mologadi:	(Ka go tššetša): Se tšewe ke madi, Modupi. Ba tlogele ba le bjalo. Rena a re hutšeng fela gore tatagolena o tla re ge re bolela naye a re sekegela tsebe. Tša go lwa di ka se rarolle mathata a rena. Lena tsogelang go rangwane Thomo le mo tsebiše gore ke nyaka go mmona.
Modupi:	Go lokile, Mma. Re tla phetha ka moo o kgopelago.
Segola:	Go sa na le tabanyana ye nngwe yeo ke nyakago go e tseba go lena, Mma.

- 3.1.1 Segola le Modupi ba be ba kgopela Mologadi eng? (1)
- 3.1.2 Na seo ba bego ba dira kgopelo ye ka sona ba ile ba atlega? (1)
- 3.1.3 Mologadi o šupa eng ge a re: **letšwa la tšhiwana le bewa ke Modimo?** (1)
- 3.1.4 Efa dintlha tše PEDI tšeo di ilego tša hlagela Lekope go tššetša mantšu a Mologadi ka go 3.1.3. (2)
- 3.1.5 Na o be o ka thuša Mologadi bjang mo bothateng bja mohuta wo? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 3.1.6 Ge o bona barwa ba Lekope ba swanetše go tšea legato lefe go kgaoganya Lekope le Mmatlala? Efa kgopolo ya gago. (2)

3.1.7 Na ke eng seo se bego se diriša Lekope bošaedi bjo? (1)

3.1.8 Ge o be o le mogwera wa Mmatlala o be o tla mo eletša bjang? (1)

Setsopolwa B

Nadinadi:	Ke a tloga bjale, le šale le inagana. Ga ke rogwe ke tše di se nago meno. Wa ka o tla kitima mekgotheng a itšwele, tadi e amuša tatšana!
Modupi:	Ijoo! Lehono gona re kwa diphiri. Kganthe mokgalabje tēna le wena o a tsoga?
Naninadi:	(O befetšwe): O tla bona mmago, mošaa, tšwela pele o nthoge. Mpho! (O tshwa mare). O tla di bona. (O a tšwa o šala mosadi wa gagwe morago).
Mologadi:	Sepela le dithuri tšeo tša gago. Nna o ka se nkgone. O tlogele bana ba ka, ka gore le tlwaetše go dira bana ba batho dithuri tša go le šomela!
Nadinadi:	(O bolela a le kgojana): O go swinne Lekope! O tla šala o eja nta o šeba ka legai. (O a sobelela).
Segola:	(O lebeleše mmagwe): O se ke wa tshwenyega, Mma. Bale ba ka se dire selo. Ge e le tate yena, o wetše masobelong a motšoko. Selo sela a rego ke mosadi se tlo mmintšha mmantshegele.
Modupi:	Ke nkajamorkanona! Yena o nyaka go hula mokgalabje yo morago ga moo a mo lahlele kua bjalo ka sesohlo.

3.1.9 Nadinadi o be a tlile go dirang ga Lekope? (1)

3.1.10 Ge o be o le Mologadi o be o tla dirang ge Nadinadi a go tšhela ka ditaba tše o di filego ka go 3.1.9? Efa kgopolo ya gago. (1)

3.1.11 Nadinadi o šupa eng ge a re: **wa ka o tla kitima mekgotheng a itšwele?** (1)

3.1.12 Na o a dumela gore dilo tšeo Nadinadi a di bolelago a ka di dira? Fahlela. (2)

3.1.13 Ke ka lebaba la eng ge Nadinadi a hlapaola Modupi? (1)

3.1.14 Ka methaladi ye MEBEDI, efa semelo sa Nadinadi. (2)

3.1.15 Serudu o go rutang ka batho ba go swana le boNadinadi? (1)

3.1.16 Taba ye ya Nadinadi e godiša bothata bja tiragatšo ye bjang? (1)

Setsopolwa C:

Pebetse:	Bjale ge boNadinadi ba topa tša fase bjale o tla mo fa eng?
Mmatlala:	Yena o a tseba. BoNadinadi ke dikwefa tša kgale. Go ka se makatše ge le mošwang wa matuba a ka o rekiša ka kua gae.
Pebetse:	A ye kua! Ditšhweu di tla mo topa a yo ja lekokoro.
Mmatlala:	Ijo, Mma, re duletše dikgang mokhwi, ke lebetše le go išetša Lekope dij tša mosegare.
Pebetse:	Dira ka pela, ngwanaka. Monna o thopša ka mpa le lerato. Ge o ka se dire bjalo, dithaka di tla mo thaula wa swaba.
Mmatlala:	Go lokile, Mma, e re ke dire ka pela. (Mmatlala o a tšwa).
Pebetse:	(<i>O bolela a nnoši</i>): Lehono gona ke mmoditše. Ge e le mosadi o tla gara thetho. Go ja go ganwa ke mang? Ba tla re go aga ntlo ya bona, ba be ba nkagela ya ka. Legona ke nyaka gore ba e age kgole le mefefa ye. O a aketša Lekope o wetše ka mokhwi. (<i>O šupa ka gare ga seatla</i>). Re tla mo gama a be a fuša! (<i>O a tšwa</i>).

- 3.1.17 Pebetse o šupa eng ge a re: **Nadinadi o topa tša fase?** (1)
- 3.1.18 Pebetse o re: **lehono gona ke mmoditše**. Na ke eng seo a boditšego Mmatlala? Efa dintlha tše NNE. (4)
- 3.1.19 Efa semelo sa Pebetse go ya ka setsopolwa se. (2)
- 3.1.20 Batswadi ba go swana le Pebetse o ka ba thuša bjang gore ba lahle mekgwa ya bona? Efa kgopolo ya gago. (1)
- 3.1.21 Mmatlala o ile a dira eng morago ga poledišano ye? (1)
- 3.1.22 Efa ntlha e TEE yeo e tiišetšago gore mantšu a a Pebetse e bile therešo: **Re tla mo gama a be a fuša!** (1)

[30]

GOBA

- 3.2 Poledišano le Polelonoši ke ditlabelo tše bohlokwa tša tiragatšo. Na o bona eke Serudu o etše taba ye hloko ge a hlama tiragatšo ye? Re alele!

PALOMOKA YA KAROLO YA B: [30]

KAROLO YA C

Ge o arabile ditsopolwa karolong ya B, o tla araba ye telele karolong ye.

POTŠIŠO 4

Nnete fela – M.A. Kekana

- 4.1 Badišiša ditsopolwa tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tše di di latelago:

Setsopolwa A

“Ke eng, o a lwala?” Rragwe a mmotšiša ge a mmona morago ga ge a goroga gae.

Yena o be a re o ikgobokeditše e bile o bkišitše tebelelego ya gagwe. O be a hlapile sefahlego go tloša mašaledi a megokgo. Fela mahlo a be a hubetše, sefahlego se butšwitše se tlapetše.

“Hlogo. Ke rengwa ke hlogo e šoro.” Bubbles a re go araba bjalo a ipotšiša gore ke eng a hwetša a swanetše go phela kamaaka ka mokgwa wo go feta nakong ka mokaya bophelo bjo bo fetilego.

- 4.1.1 Bubbles o be a etšwa kae? (1)
- 4.1.2 Ka methaladi ye MEBEDI, Hlaloša gore o be a ile ka morero ofe go lefelo leo o le filego ka go 4.1.1. (2)
- 4.1.3 Bubbles o be a letšwa ke eng? Hlaloša. (1)
- 4.1.4 Morago ga fa Bubbles o ile a dira eng seo se ilego sa nyamiša rragwe? (2)
- 4.1.5 Na o bona Bubbles a tšere legato la maleba ka go dira seo? Efa boikgopolelo bja gago. (2)
- 4.1.6 Morago ga ge Bubbles a seno mo hlalošetša ka fao a sepetšego ka gona Noko o ile a dirang? (1)
- 4.1.7 Ge o lebeletše, Noko o bona e le motswadi yo o ka mo fago dikeletšo ka bana ba gagwe? Efa kgopolo ya gago. (1)

Setsopolwa B

“Ga o bolele selo wena! Eya o yo tšea morwediago a tle go thuša morerong wo.” A ba akaretša ka moka bjale: “Le na le barwedi le lena, eyang le ba tšee go tlo le thuša.” A re go realo a tšwa ka phapošing yeo ba kgobokanego ka go yona, a tloga ka sekgame, a ya go inotlelala ka phapošing ya gagwe.

Banna ba šala ba lebelelane. Lethabo la go hwetša sengwalwa le be le sentše ke go kwa ka tsebo ya Ariel Meso, ka mokgwa wo Bubblesa rilego go fihla a ba botša.

- 4.1.8 Ke mang yo go thwego ga a bolele selo? (1)
- 4.1.9 Bubbles o swanetše go thuša ka eng? (1)
- 4.1.10 Ge o be o le Bubbles o be o tla thuša? Efa lebaka la karabo ya gago. (2)
- 4.1.11 Banna ba bangwe bao ba bego ba le gona ke bomang? Efa maina a MABEDI. (2)
- 4.1.12 Ntšha maikutlo a gago mabapi le motswadi wa go swana le Noko. (1)
- 4.1.13 Na sindikheithi e ile ya atlega morerong wo o ukangwago mo setsopolweng se? Hlaloša. (1)
- 4.1.14 Sengwalwa sindikheithi e se hweditše bjang? (2)

Setsopolwa C

Bošegong bjo Bubbles le Ariel ba ile ba ikhwetša ba lebile gona Majaneng.

“O re ga go yo a ka re naganelago gore re ka ba re tlile go wona?” Ariel a botšiša ka pelaelo.

“Aowa. Ga ba tsebe seb ka wona.” Bubbles a bolela ka boitshepho.

“Mmmm.” Ke Ariel a nagana: “O kgona go swara taba, eye!” O be a le gare a otšela.

Gwa latela setunyana.

“Bubbles, felo mola re be re reilwe, re no wela molabeng.”

- 4.1.15 Bubbles le Ariel ba be ba ya go dirang Majaneng? (1)

- 4.1.16 Go ya ka karabo yeo o e filego ka go 4.1.15 efa mabaka a MABEDI ao a ba gapeleditšego go ya lefelong le. (2)
- 4.1.17 Hlaloša seo se diragetšego pele ba leba Majaneng. (2)
- 4.1.18 Sindikheithi e ile ya tseba bjang gore ba ile Majaneng? (1)
- 4.1.19 Morago ga go lemoga lefelo le ba tšere magato afe? Efa dintlha tše PEDI. (2)
- 4.1.20 Go tseba ga Sindikheithi ka Majaneng go rarolla bothata bja paditseka ye bjang? (2)

[30]

GOBA

- 4.2 Kekana o kgonne go kgetha baanegwa ba madi le nama bao ba emetšego bophelo bja nnete. Go tliša kgopolo ye, ala semelo sa Bubbles.

PALOMOKA YA KAROLO YA C: [30]

[100]